

Het kerkhof rondom de Oude Kerk

Marco Kleijer

Rondom de Oude Kerk van Putten lag vroeger een kerkhof. De term kerkhof moeten we breder opvatten dan zijn huidige vorm. Vanuit een historisch perspectief is het de benaming voor de ruimte rondom een kerk. Tegenwoordig staat kerkhof synoniem voor begraafplaats.

Als we op de kaart van Putten uit de periode 1811-1832 kijken (minuutplan) dan vinden we op sectie C, blad 4, de Oude Kerk.

De Oude Kerk op het minuutplan [1]

In de oorspronkelijk aanwijzende tafels vinden we de eigenaar en soort eigendom terug zoals die in het minuutplan zijn aangegeven.

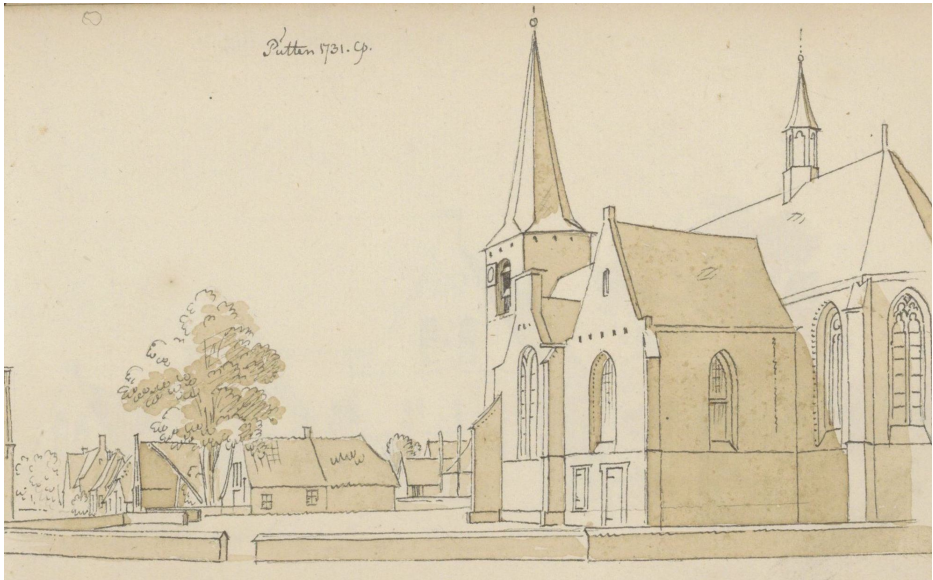
409	Putten	de Theroomde	kerke van	kerkhof
410	ro	ro		kerke

Oorspronkelijk aanwijzende tafel [2]

Waarbij perceel 409 als “Kerkhof” en 410 als “Kerk” staat geregistreerd.

Perceel 408, een tuin, was eigendom van Wynand Aalten en behoorde niet bij de kerk.

Onderstaande pentekening uit 1731 van Abraham de Haen geeft een prachtig beeld van hoe het kerkhof er uit gezien moet hebben.

Dorpsgezicht te Putten [3]

We staan hier ten zuidoosten van de Oude Kerk, ongeveer ter hoogte van de huidige schoenwinkel Van Boeijen, en kijken richting de Oude Kerk.

Het kerkhof is omgrensd met een (lage) muur die duidelijk op de tekening is te zien.

De ruimte binnen de muur, ten zuiden van de kerk, werd vroeger het Kerkplein genoemd [4].

Een groot kerkhof

Dat het kerkhof een aanzienlijke ruimte in beslag nam zien we in de pentekening maar kunnen we ook afleiden uit het volgende.

In 1815 deed een compagnie infanterie uit Friesland (bestaande uit 65 man) het dorp Putten aan terwijl zij op reis richting Frankrijk waren om daar de grens te bewaken tegen het opnieuw oprukkende leger van Napoleon. Tijdens hun verblijf in Putten oefenden zij op het kerkhof:

“20 Julij. Heden hielden wij hier [in Putten] rustdag. De voormiddag was er exercitie van 9 tot 11 uur op het kerkhof en des avonds te 5 uren inspectie zo als op alle rustdagen de gewoonte was. Hier wierd de gewoonte ingevoerd, om zijn naam op de deur van het huis waar men gelogeed was, met krijt te schrijven; een groot gemak voor de heeren corporaals om hunne onderhebbende manschappen te vinden, wanneer men ze nodig had.” [5]

Daarbij wordt de indruk gewekt dat er voldoende vrije ruimte was om met 65 man oefeningen te kunnen doen. Vermoedelijk deden zij dat op het eerdergenoemde Kerkplein.

Het kerkhof als begraafplaats

Vanouds deed een kerkhof dienst als begraafplaats. Dat was ook bij de Oude Kerk in Putten het geval.

Op 22 augustus 1827 werd door middel van een missive van het ministerie van Binnenlandse Zaken aan de plaatselijke besturen meegedeeld dat de wet werd bevestigd die al in 1804 door Napoleon was uitgevaardigd. Per 1 januari 1829 werd het begraven in kerken definitief verboden en werden gemeenten met meer dan duizend inwoners verplicht een begraafplaats “35 á 40 ellen” buiten de bebouwde kom aan te leggen. In Putten werd daarom een nieuwe begraafplaats aan de Molenstraat gesticht, de tegenwoordige Oude Algemene Begraafplaats.

Kerkhof afgebroken

In 1829 was het dan zover, het kerkhof werd afgebroken. Of dat nu kwam door de komst van de Zuiderzeestraatweg die in diezelfde periode (dwars over het Kerkhof) werd aangelegd of dat er eindelijk gehoor werd gegeven aan de wet, heb ik na uitgebreid onderzoek niet kunnen achterhalen. Feit is dat het kerkhof in 1829 werd afgebroken:

“In 1829 bleef bij het afbreken der kerkhofsmuur het bovenste gedeelte eenigen tijd op het kerkhof liggen, en is vervolgens voor den ingang der oude school of catechiseerkamer in den stoep gemetseld.” [6]

De “oude school” verwijst naar de openbare school die op het marktplein ten noorden van de kerk in datzelfde jaar werd gebouwd.

Resten van het kerkhof

Of er nog resten van het kerkhof over zijn is de vraag. Ik heb vernomen dat in 1953 bij het afbreken van de school op het marktplein menselijke beenderen en schedels naar boven zijn gekomen.

Daarnaast bestaat er een vermoeden dat er mogelijk, ten westen van de Oude Kerk, resten van een fundering van de muur van het kerkhof begraven liggen.

Wie weet wat er nog allemaal verscholen ligt onder de bestrating rondom de Oude Kerk waar we nietsvermoedend dagelijks over lopen.

Bronnen

- [1] „Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Putten, Gelderland, sectie C, blad 04 (MIN05138C04),” [Online]. Available: <https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/alle-afbeeldingen/detail/a75fd232-94d7-11e5-a503-576692487b5d/media/cc8a21bf-c5c8-35ad-5386-6086a2e79d38>.
- [2] „Kadastrale kaart 1811-1832: oorspronkelijke aanwijzende tafel Putten, Gelderland, sectie C, blad 026 (OAT05138C026),” [Online].

Available: <https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/alle-afbeeldingen/detail/e4eab96e-94d7-11e5-9d5c-afb867b74f19/media/72f58654-5f8a-e00c-c274-0892bf0708a3>.

- [3] A. d. Haen, „Dorpsgezicht te Putten,” 1731. [Online]. Available: <http://hdl.handle.net/10934/RM0001.COLLECT.444425>.
- [4] K. Friso, in *Straatnamenboek*, Putten, 1984, p. 172.
- [5] B. v. Hylckama. [Online]. Available: <http://dagverhaal1815.blogspot.com/2015/07/20-juli-rustdag-in-putten.html>.
- [6] B. S. t. Oldhuis, in *Tijdschrift voor staathuishoudkunde en statistiek*, Zwolle, 1855, p. 72.